

og fastslaar hans skæbnesvangre Betydning for dennes Forløb i Thüringen.

Følgerne af Bondekrigen kan ikke fastslaaes i faa Ord. Under Læsningen af Franz' Værk bundfælder sig dog det almindelige Indtryk, at hverken Bøndernes økonomiske eller retlige Stilling kan siges at være blevet afgørende ændret. Mere betydningsfuldt har det været, at Bønderne af Sejrherren, Territorialfyrsten, blev trængt ud af Deltagelse i Staternes politiske Liv og ligeledes fra nu af kom til at staa uden for Reformationsbevægelsen, hvad der blev en af de vigtigste Aarsager til Lutherkirkens Stivnen. Ogsaa paa dette Omraade sejrede Territorialfyrsten.

A. H. Feilberg Jørgensen.

I 1910 stiftedes i Tyskland Die burschenschaftliche historische Kommission med det Formaal at samle og udforske det meget spredte Stof, der findes navnlig i privat Besiddelse til Belysning af Burschenschaftbevægelsen og dens Betydning for Tysklands Enhed. Kommissionen var sammensat af en Kres af fremtrædende tyske Universitetslærere og Historikere, bl. a. Professor F. Meinecke, Universitetsbibliotekar Hermann Haupt og Historikeren O. Oppermann. Siden 1910 har denne Kommission udgivet *Quellen und Darstellungen zur Geschichte der Burschenschaft und der deutschen Einheitsbewegung*, hvoraf der indtil nu er udkommet 13 Bind.

Gennemblader man denne lange imponerende Række, finder man først og fremmest et betydeligt Antal Monografier over de forskellige Studentsammenslutninger og i Tilknytning hertil en Redegørelse for særlig begivenhedsrige Perioder i Burschenschafternes Liv. Saaledes skildrer A. Petzold paa Grundlag af utrykt Materiale *Die Zentral-Untersuchungs-Kommission in Mainz*, Professor Hermann Oncken: *G. G. Gervinus und sein Programm in 1832*. Ogsaa F. Meinecke og Alfred Stern er flittige Bidragydere. Bind VII indeholder en lang Række Biografier over mere fremtrædende Burschenschaftmedlemmer, og i denne Samling har to Slesvigholstenere fundet Optagelse, nemlig *Uwe Jens Lornsen* og *Beseler*. Et helt Bind er endelig reserveret de gamle tyske Studentsange.

Særlig Interesse vækker de Bidrag, der findes til en samlet Fremstilling af Burschenschaftbevægelsen. I Bind VI indleder Paul Wentzche denne Skildring med en Redegørelse for de første spæde Tilløb i Slutningen af det 18. Aarhundrede og fører derefter Fremstillingen frem til 1819. I Bind X og XI fortsætter

Georg Heer denne Skildring i Aarene 1820—33 og videre til 1859. Meget nyt Materiale bliver gravet frem, f. Eks. Breve fra Studenter hjem til deres Forældre, og selv om Fremstillingen er baaret af en stærk Begejstring for den nationale tyske Studenterbevægelse, har Forfatterne dog undgaaet alle Udfald mod anderledes tænkende.

For danske Historikere vil denne Publikation have en ikke ringe Interesse, idet Forholdene i Slesvig-Holsten indtager en ikke uvæsentlig Plads i Værket. Man finder ikke paa noget Sted en samlet Redegørelse for Kiels Universitet og dets Betydning i den almindelige tyske Enhedsbevægelse, men rundt omkring i de forskellige Bind finder man stadige Hentydninger, og læst i sin Sammenhæng forstaar man den Betydning, Slesvig-Holsten har haft som Løftestang for de tysk-nationale Ønsker. I Bind V har Hermann Haupt, Sjælen i det store Foretagende, skrevet en mindre Artikel om Grundlæggelsen af Burschenschaft Teutonia i Kiel 1855, og i denne Forbindelse kommer han ogsaa en Del ind paa Forholdene før 1848.

*Harald Jørgensen.*

---